

БЛОГ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ

Лабудько Степан Пилипович,

*старший викладач кафедри інформаційно-комунікаційних технологій
Сумського обласного інституту післядипломної освіти.*

Анотація. У статті порушується питання про використання блога для розвитку професійної компетентності вчителів у системі післядипломної освіти.

Ключові слова: блог, професійна компетентність учителя, післядипломна освіта вчителя.

У науково-методичній літературі і фахових виданнях дедалі частіше порушуються питання про використання соціальних (колективних) служб Інтернету, зокрема блогів, у професійній підготовці вчителів [2]. Але проблема використання блога для розвитку професійної компетентності вчителів у системі післядипломної освіти в науковій літературі висвітлена недостатньо, тому це питання вимагає більш детального вивчення. Тому розглянемо можливості блога для розвитку професійної компетентності вчителів у системі післядипломної освіти.

Є декілька тлумачень компетентності. Поняття «компетентність» науковці розглядають, насамперед, як «життєву компетентність, яка за визначенням І.Г. Єрмакова — це знання, уміння, життєвий досвід особистості, необхідні для розв'язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життя як індивідуального проекту» [3, с. 80].

Під професійною компетентністю вчителя розуміють «особистісні якості, які формуються на основі набутих професійних знань та навичок та дозволяють особі розвивати ініціативу та якісно виконувати роботу за набутою професією» [2]. Інакше кажучи, професійна компетентність учителя — це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Отже, під професійною компетентністю вчителя ми розуміємо його усвідомлений практичний досвід, уміння і навички, підготовленість, знання й ерудицію, а також здатність визначати шляхи і можливості набуття і забезпечення їх функціонування.

На основі аналізу наукових праць вітчизняних дослідників, присвячених вивченню професійної компетентності вчителя, побудуємо модель професійної компетентності сучасного вчителя. У даній моделі можна виділити такі її функціональні структурні компоненти:

- дидактична компетентність (складові: когнітивна, контролююча, оцінююча, управлінська);
- загальнокультурна (інтелектуальна) компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- науково-методична компетентність (складові: методична, технологічна);
- психологічна компетентність;
- соціальна компетентність.

За результатами вивчення й оцінювання блогів учителів Сумської області, що розміщені в мережі Інтернет — «Сайт учителя світової літератури, російської мови» <http://lit-1.blogspot.com/> (рис. 1), «Щоденник слухача тренінгу ІНТЕЛ-10» <http://shodeniksl.blogspot.com/> (рис. 2), «Фізика в школі №7»

<http://physikssh7.blogspot.com/> (рис. 3) тощо, — охарактеризуємо блог як засіб розвитку професійної компетентності вчителя з позиції його функціональних можливостей. Дослідження показали, що блог виконує такі функції: дидактичну, загальнокультурну (інтелектуальну), інформаційно-комунікаційну, науково-методичну, психологічну, соціальну. Розглянемо їх детальніше.

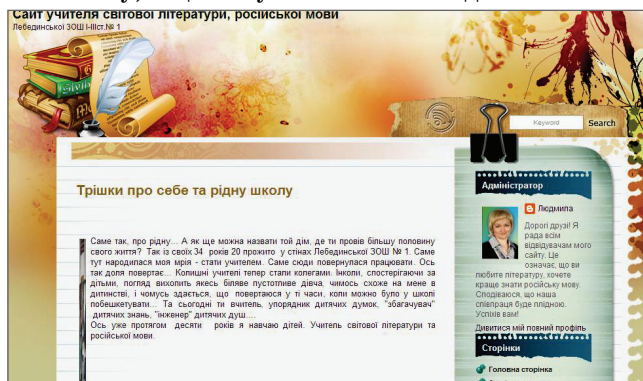

Рис. 1

Дидактична функція. Блог дає можливість реалізувати метод рефлексивного навчання шляхом читання статей, їх коментування, перегляд і аналіз аудіо і відео матеріалів, онлайн-дискусії. За допомогою блога можна організувати й управляти навчально-пізнавальною роботою навчаючих, здійснювати контроль навчання й оцінювати його результати.

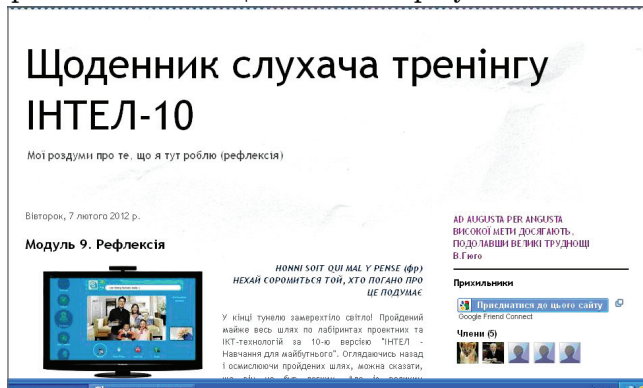

Рис. 2

Загальнокультурна (інтелектуальна) функція. У підготовці і пошуку цікавої інформації, фактів і подій, а також у використанні неординарних способів подання матеріалу вчитель (блогер) збагачується новими знаннями, досвідом, зростає його творчий потен-

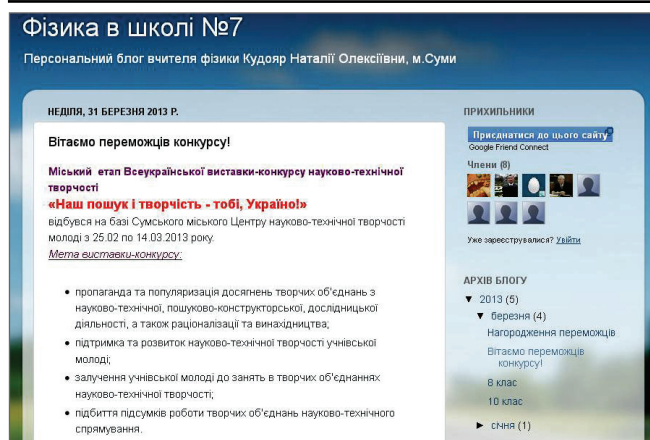

Рис. 3

ціал. Сприяє загальнокультурному розвитку також спілкування як з учнями та їхніми батьками, так і з колегами. Спілкуючись із закордонними колегами, учитель послуговується однією з мов, вживаних для міжнародного спілкування: англійською, німецькою, російською. Ця обставина спонукає вчителя будь-якого предмету вивчати іноземну мову. Для вчителів іноземної мови блог є хорошим засобом для спілкування з носіями мови. Деякі дослідники виділяють цю функцію окремо і називають її лінгвістичною [2, с. 117].

Інформаційно-комунікаційна функція. Блог значно розширює коло спілкування вчителів і дає їм можливість спілкуватися з учителями не тільки своєї країни, а й з інших країн. Усі учасники знаходяться в рівних умовах і мають рівні можливості для висловлення своїх ідей і думок. Спілкування в блозі, як і взагалі комунікація в Інтернеті відбувається за відсутності географічних кордонів. У блозі публікуються посилання на інформаційні матеріали, розміщені в мережі Інтернет, які вчителі вважають корисними і цікавими для себе і колег, з короткими коментарями й анотаціями до них.

Науково-методична функція. Читання блогів колеги викликає в учителів надзвичайно великий професійний інтерес. За допомогою блога можна проводити уроки, семінари, конференції в режимі онлайн. Можливість використання мультимедійних засобів (презентацій, відеофільмів), гіпермедійних засобів (посилання на інші ресурси) і мережної взаємодії учасників навчально-виховного процесу значно розширює творчий потенціал сучасного учителя.

Психологічна функція. Блог (онлайн-щоденник) є хорошим засобом для рефлексії. Блог дає можливість врахувати вікові особливості учнів, заохотити і стимулювати навчально-пізнавальну діяльність (НПД) учнів. Враховуючи великий інтерес учнів до мережі Інтернет, використання блога є додатковим психологічним стимулом до вивчення предмету.

Соціальна функція. Блог є надійним засобом для формування віртуального педагогічного співтовариства, що стимулює взаємодію вчителів під час обміну цікавою інформацією і коментування матеріалів. Робота в блозі дозволяє спілкуватися з колегами, що живуть і працюють на великій відстані один від одного.

Отже, між функціями блога і ключовими складовими професійної компетентності вчителів існують прямі зв'язки (рис. 4).

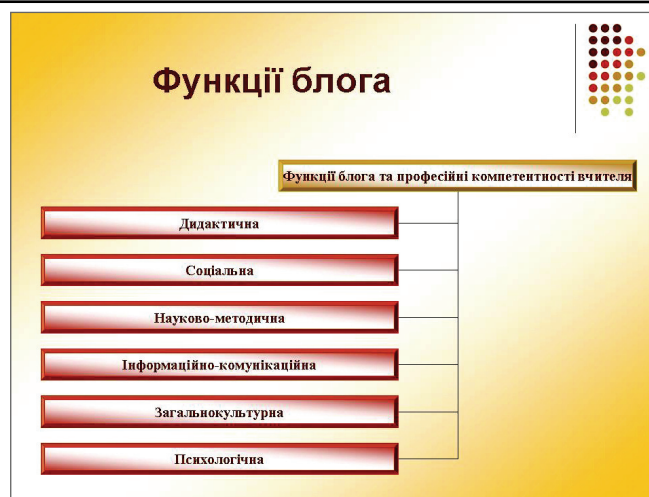

Рис. 4

Ведення професійного блога вчителем — один із шляхів розвитку професійної компетентності в інформаційному суспільстві. Під професійним блогом будемо розуміти такий блог, який допомагає вчителю здійснювати його професійні функції — навчати і виховувати дітей. Ведучи професійний блог, учитель:

- удосконалює писемне мовлення, розвиває критичне мислення і предметну компетентність;
- розширює свій кругозір, збагачується інтелектуально;
- навчається кращому, що є у колег, обмінюється досвідом, розвиває комунікативні вміння і навички;
- розвиває вміння самостійно здобувати знання, обробляти інформацію, формує вміння, навички і потреби навчатися протягом життя;
- підтримує розвиток професійного мережного вчительського співтовариства, розвиває соціокультурну компетентність;
- звикає діяти спільно і звіряти свої дії з нормами професійної спільноти;
- безперервно удосконалює свою інформаційно-комунікаційну компетентність.

Аналіз блогів, створених учителями різних предметів у мережі Інтернет, свідчить, що переважна більшість з них створюють особисті інформаційні ресурси для представлення результатів своєї роботи. Утім, блог, як засіб мережної взаємодії, може використовуватись педагогом і так:

1) блог як інформаційно-освітнє предметне середовище — компонент відкритого середовища освітньої установи;

2) блог як електронне портфоліо педагога — спосіб оцінювання професійної компетентності, а також інструмент рефлексії професійної діяльності;

3) блог як персональне навчальне середовище (персональне освітнє оточення), персональний освітній простір — засіб реалізації освітньої потреби (професійної спільноти, інструмент читання новин тощо).

Результати нашого дослідження подамо в узагальнюючій таблиці «Можливості блога для розвитку професійної компетентності (ПК) вчителів», яка є наочним представленням зв'язків між функціональними компонентами професійної компетентності і їх складових елементів з однієї сторони й елементів блога з іншої (табл. 1).

Можливості блога для розвитку професійної компетентності вчителів

Функціональні компоненти ПК і їх складові елементи		Елементи блога
Дидактична компетентність	Когнітивна, контролююча, оцінююча, управлінська	Наукова (навчальна) інформація, завдання для контролю НПД учнів, критерії оцінювання, графік (розклад) занять, зразки завдань, інструктивні матеріали тощо
Загальнокультурна (інтелектуальна)		Цікава інформація, факти, події; неординарні способи подання матеріалу
ІКТ-компетентність	Інформаційна, комунікаційна	Різноманітні види навчальної інформації, спілкування і взаємодія: коментарі, прихильництво, створення спільного продукту тощо
Науково-методична компетентність	Методична, технологічна	Наявність (використання) мультимедійних засобів (презентацій, відеофільмів), гіпермедійних (посилання на інші ресурси), мережної взаємодії, навчальних сценаріїв тощо. Уроки, семінари, конференції в режимі он-лайн
Психологічна компетентність		Рефлексія, врахування вікових особливостей учнів, заохочення і стимулювання НПД учнів
Соціальна компетентність		Створення спільнот і товариств, обговорення і коментування матеріалів, спілкування з учителями (області, країни, світу) тощо

Для оцінювання блога як навчального середовища можна використати методiku Запорожцевої Ю.С. і Фамілярської Л.Л., які, з метою виявлення ставлення вчителів до використання потенціалу ІКТ у професійній діяльності, склали анкету і провели опитування вчителів іноземної мови — слухачів курсів підвищення кваліфікації (Житомирський ОІППО) [2, с. 117]. Усього в опитуванні взяло участь 116 учителів. На запитання «Які переваги використання веб-технологій в професійній діяльності вчителя?» відповіді було узагальнено і згруповано так:

- розміщення матеріалів і посилань на веб-ресурси у відкритому доступі, можливість проводити навчальні заняття з використанням ІКТ — 15%;
- участь в онлайн-дискусіях, підвищення власного професійного рівня і рівня свого навчального матеріалу — 37%;
- зворотний зв'язок, що забезпечує активний обмін досвідом з колегами своєї країни та інших країн — 39%;

- створення авторських і колективних публікацій, тобто колективна розробка нових інформаційних освітніх ресурсів — 9%.

Також, на думку більшості опитаних учителів, висока інтерактивність навчання під час використання блога — це можливість дистанційно спілкуватись, надавати підтримку один одному, навчатися і створювати навчальні матеріали в групі професіоналів із різних областей країни.

Результати анкетування свідчать, що важливим фактором використання сучасних веб-технологій є те, що цей процес не потребує спеціальних знань. Це є основою зростання популярності ІКТ серед усіх категорій користувачів мережі Інтернет, особливо серед учителів. Крім того, на основі проведеного дослідження були розроблені критерії оцінювання блога щодо цілей професійного розвитку вчителя, у вигляді анкети з блоками питань (табл. 2).

Автори вказують, що під час розробки питань для оцінювання блога виникла низка труднощів, обумовлених суб'єктивністю оцінки будь-якого продукту творчої діяльності. В оцінюванні блога були й специ-

Таблиця 2

Анкета оцінювання блога професійного розвитку вчителя

Структурні компоненти	Критерії	
Зміст	Періодичність оновлення	Обсяг, періодичність оновлень
	Тематика повідомлень, актуальність змісту. Авторська позиція	Освітня цінність, опис досвіду, унікальність і достовірність контенту, узагальнення досвіду, знань, ідей, опис реакції учнів на впровадження інновацій, плани на майбутнє
	Стиль і грамотність повідомлень	Наявність навчальних сценаріїв, які будуть реалізовані в блозі, як навчальному середовищі, дотримання єдиного стилю, наявність помилок
Технологія	Дизайн, правила коректного оформлення запозичень	Відповідність принципам освітнього дизайну
	Зручність навігації	Навігація по блогу зручна і зрозуміла
	Мультимедійні засоби	Підбір відповідних веб-інструментів, заплановані різні зони діяльності для продуктивного спілкування вчителя з учнем
Соціалізація	Готовність до обміну, спільної роботи	Наявність коментарів, обговорень в коментарях, відповіді на коментарі колег
	Організація інтерактивності і зворотного зв'язку	Кількість співавторів і читачів блогу, статистика відвідуваності, інтенсивність зв'язку
	Мережева культура, етикет, авторське право	Цитування, посилання на першоджерела, дотримання законів про авторські права

фічні моменти, оскільки він є складною мультимедійною структурою, що включає різні цифрові об'єкти. У кожному окремому випадку уточнення вимагають такі поняття, як «авторство», «автентичність», оскільки іноді буває складно відрізнити, що є плодом діяльності самого власника блога, а що транслюється автоматично з інших інтернет-джерел.

Оцінювання блога стосовно його можливостей щодо розвитку професійної компетентності вчителів починається з його вмісту (контенту). У запропонованій анкеті автори, крім вмісту, пропонують оцінити й форму. Під формою автори мають на увазі не стільки художнє оформлення блогу, скільки відповідність принципам освітнього дизайну. В анкету введено поняття навчального середовища блога. «Упорядкування» цього середовища передбачає розробку навчальних сценаріїв, які будуть реалізовані в блозі. На цьому етапі необхідно не тільки творче мислення, але і знання сучасних технологій, тому й вибрано назву «технологічність» для даної групи критеріїв.

Як зазначають дослідники, критерії соціальності виникли тому, що перебуваючи у відкритому середовищі мережі Інтернет, автори блога взаємодіють не тільки між собою «всередині блога», але й з «навколишнім світом» — з іншими відвідувачами блога. Невідривно пов'язано з інтернет-спілкуванням і поняття мережного етикету. Крім загальноприйнятих норм етикету, в Інтернеті існують і свої, специфічні, додержання яких в освітньому блозі є однією з важливих умов його легітимності як освітнього ресурсу.

Запропонована анкета, як бачимо, не обмежується набором технічних правил з ведення блога, а задає своєрідний «освітній стандарт» для використання нового веб-інструменту і створення інформаційно-навчального веб-середовища. Основними перевагами блога, як ефективного веб-середовища розвитку професійної компетентності в системі післядипломної освіти, є: доступність інформаційного ресурсу, висока інтерактивність, насиченість веб-ресурсами, можливість зміни змісту, мети, асинхронність використання, а також можливість накопичувати і зберігати інформацію.

Ми пропонуємо компетентнісний підхід до оцінювання блога як навчального середовища для розвитку професійної компетентності вчителів у системі післядипломної освіти. Для цього можна використати таблицю 1 «Можливості блога для розвитку професійної компетентності вчителів», у яку додатково додаємо графу «Оцінювання елементів блога».

Такий підхід до оцінювання блога дає можливість оцінити його як навчальне середовище для розвитку основних компонентів професійної компетентності сучасного вчителя.

Надаємо рекомендації для вчителів, які вирішили створити блог:

- 1) розпочинати роботу потрібно з перегляду блогів колег, які можна знайти у мережі Інтернет. Перегляньте декілька блогів. Найкращим, на наш погляд, веб-оглядачем для перегляду блогів є Mozilla Firefox;
- 2) завантажте алгоритм створення блога у службі **BLOGGER**, що розміщений за адресою <http://probloh.blogspot.com/> (рис. 5);

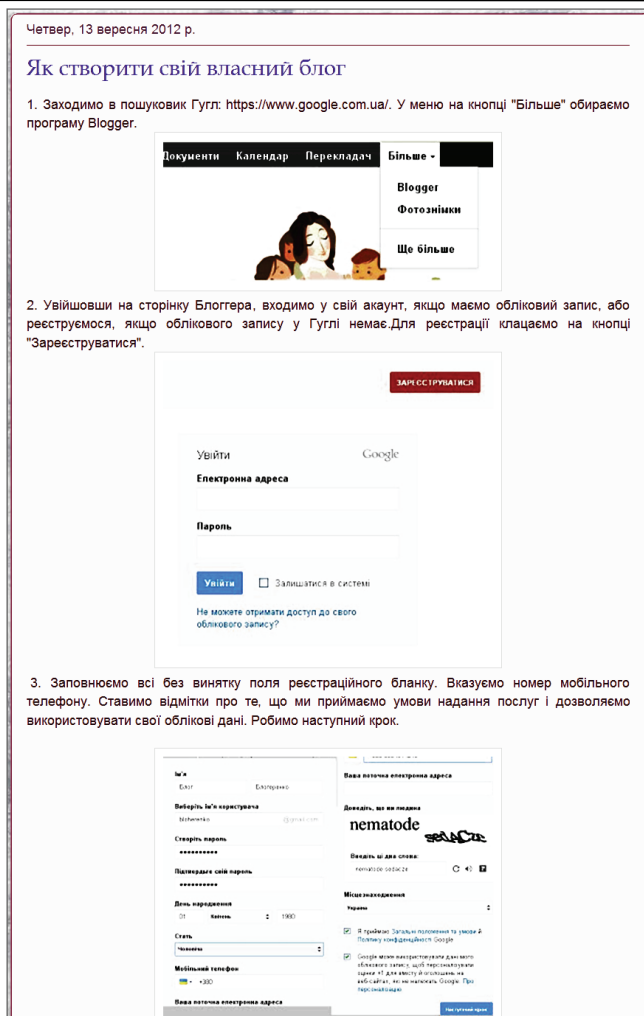

Рис. 5

- 3) створіть реєстраційний запис (акаунт), виберіть шаблон та створення URL-адресу блога;
- 4) створіть перший допис й опублікуйте його;
- 5) установіть контакти (станьте прихильником) з колегами своєї школи (міста, району, області, країни);
- 6) переглядаючи дописи колег, залишайте коментарі, ставте запитання тощо, не забуваючи про мережний етикет.

Отже, за допомогою блога професійний розвиток педагога спрямовується на оволодіння ІКТ і на використання нового освітнього середовища, що постійно розвивається й удосконалюється і сприяє розвитку й удосконаленню професійної компетентності вчителів.

Література

1. Закон України про професійний розвиток працівників [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <<http://www.mlsp.gov.ua/control/uk>>. — Заголовок з екрану.
2. Запорожцева Ю.С. Веб-технології як засіб професійного розвитку вчителів англійської мови / Ю.С. Запорожцева, Л.Л. Фамільярська // Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: досвід, інновації, технічне забезпечення : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (1–2 березня 2012 року, м. Суми). — Суми : РВВ СОІППО, 2012. — С. 116–119.
3. Яценко В. Формування й оцінювання ключових компетентностей учня на заняттях географії / В. Яценко // Післядипломна освіта в Україні. — 2007. — №2. — С. 79–82.